

Ytringsfrihet og varsling i norske kommuner og fylkeskommuner

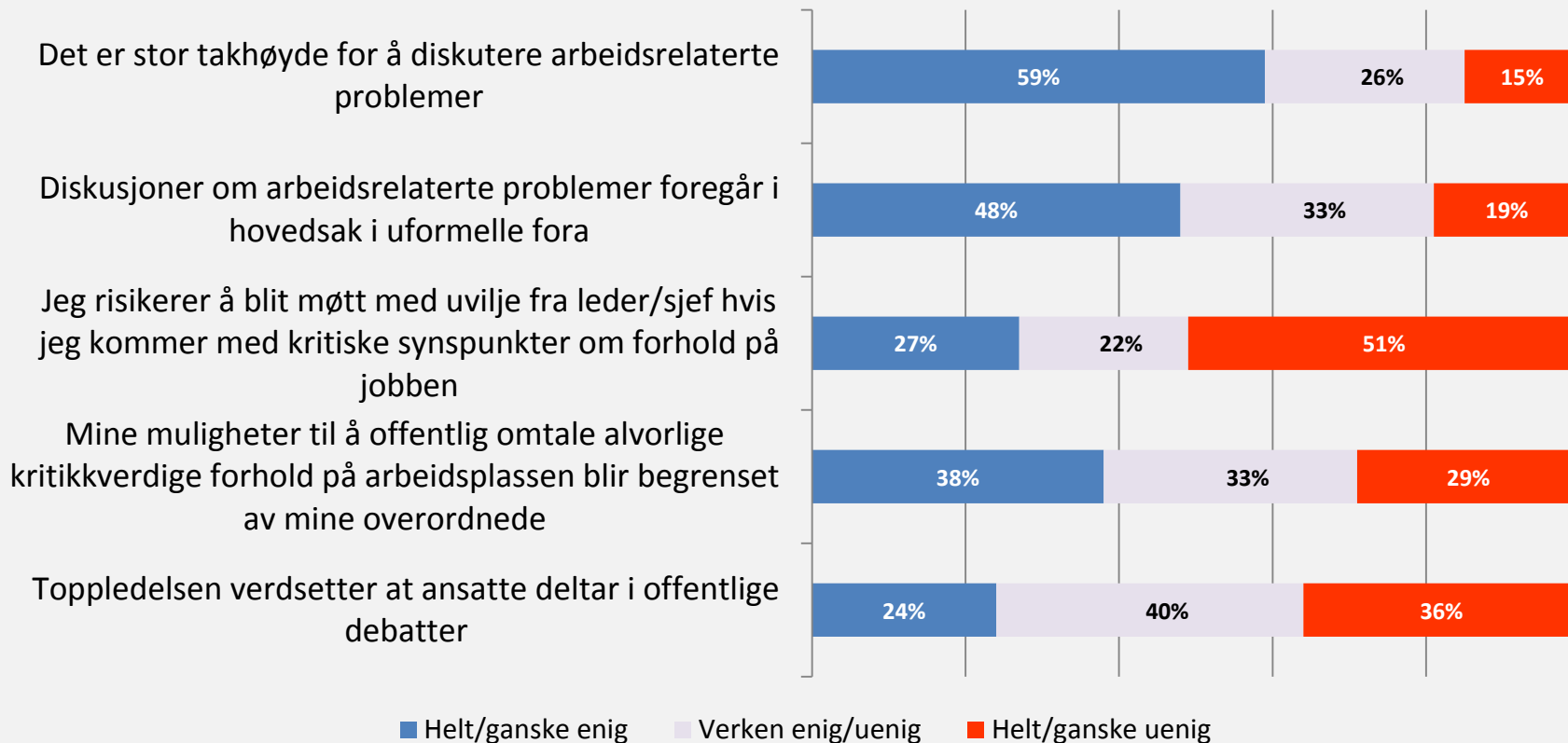
Problemstillinger

- Hva preger ytringsbetingelsene i kommunesektoren? Oppmuntres eller begrenses ansatte til å bruke sin ytringsfrihet?
- Benyttes varslingsretten, og hvordan håndteres denne av kommunale og fylkeskommunale varslingsmottakere?
- Hvor utbredt er varslingsrutiner i kommunal sektor? Gjør varslingsrutinene det enklere og tryggere å varsle, og er det sammenheng mellom varslingsrutiner og opplevd ytringsklima?

Hvordan?

- Spørreundersøkelse blant ansatte i kommunal sektor (n=1232)
 - om ytringsbetingelser, kritikkverdige forhold, varsling og håndtering
- Spørreundersøkelse blant 428 kommuner og fylkeskommuner (n=359)
 - om utbredelse av varslingsrutiner og disses innhold
- Analyse av varslingsrutiner (50 stk)
 - hvem skal det varsles til, om hva, håndtering mm.
- Informantintervjuer i fire kommuner: Bodø, Bærum, Lillesand og Stavanger.
Ledere, tillitsvalgte, verneombud, politikere (n=32)

Interne og eksterne ytringsbetingelser

Varsling av kritikkverdige forhold

«Har du i løpet av de siste 12 månedene vært vitne til, avdekket eller opplevd kritikkverdige forhold på arbeidsplassen din som **burde vært stoppet**? Med kritikkverdige forhold mener vi uetiske og/eller ulovlige hendelser, episoder eller praksis.»

21 prosent svarer ja på dette

«Varslet du om det/disse forholdene til noen med myndighet til å gjøre noe med det?»

60 prosent har varslet

55 prosent varslet til nærmeste leder først

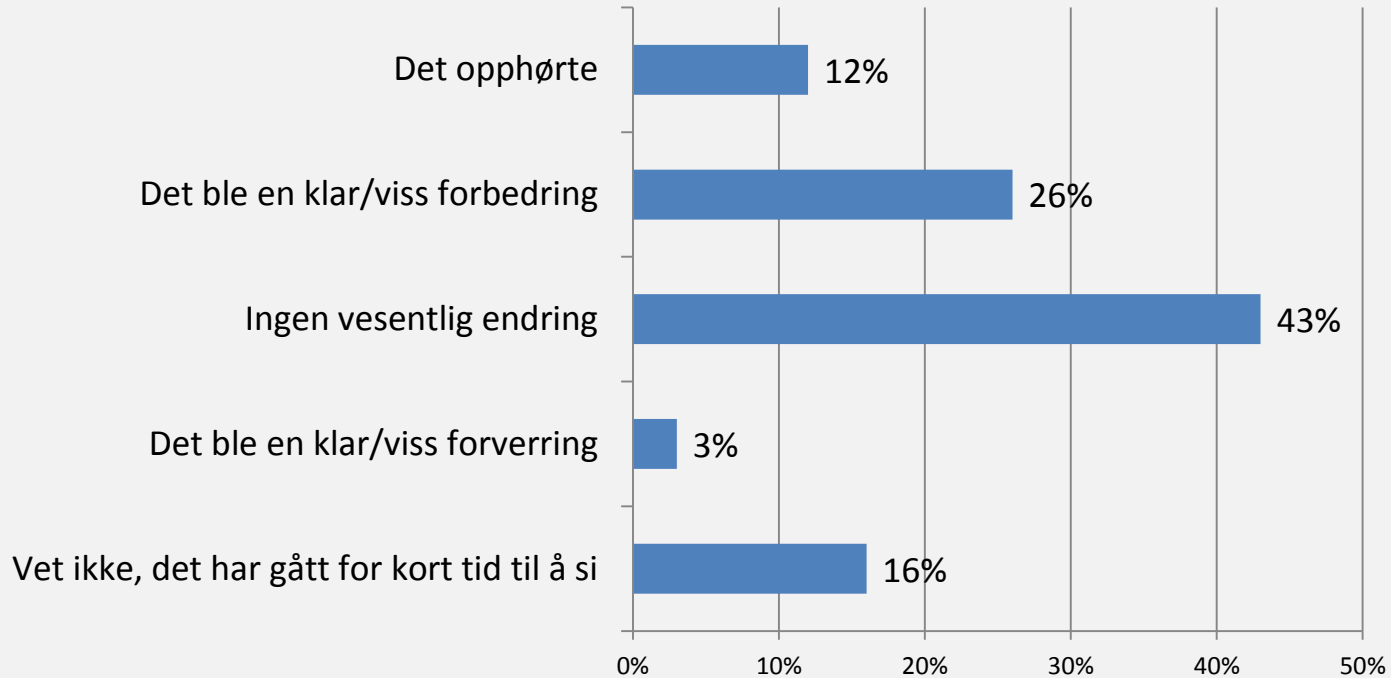
19 prosent fikk negative reaksjoner da de varslet

Hva varsles det om?

- Destruktiv ledelse som er ødeleggende for arbeidsmiljøet (44 prosent)
- Trakassering/mobbing av kolleger (37 prosent)
- Brudd på etiske retningslinjer (25 prosent)
- Manglende vilje til å rette opp feil ved tjenesten (20 prosent)
- Forhold som kan medføre fare for liv og helse (17 prosent)
- Behandling av brukere i strid med gjeldende lovverk (16 prosent)
- Brudd på lovpålagt taushetsplikt (12 prosent)

Hjelper det å varsle?

Hva skjedde med forholdet det ble varslet om?

Varslingsrutiner

- 80 prosent av kommunene og fylkeskommunene har varslingsrutiner.
- Flertallet svarer at rutinene kan brukes til å varsle om alle typer kritikkverdige forhold.
- 18 av 50 undersøkte rutiner sier **ikke** noe om tilbakemelding til varsleren.
- Kun halvparten av rutinene sier noe om at det er ulovlig å møte varslere med gjengjeldelse.
- Sju av ti arbeidsgiverrepresentanter er helt eller ganske enige i at varslingsrutinene har gjort det tryggere og enklere å varsle.

Hva sier ledere, tillitsvalgte og verneombud i fire kommuner?

- Toppledelsens holdning til åpenhet er avgjørende for å etablere gode ytringsbetingelser.
- Vanskelig å trekke grensen mellom ytringsfrihet og lojalitet
- Det er lite diskusjoner om hva som skal regnes som kritikkverdige forhold og varsling.
- Antall varslings saker som informantene kjenner til er få.
- Lettere å forholde seg til underslag og andre konkrete hendelser enn til psykososiale arbeidsmiljøproblemer.
- Vanskelig å skille mellom trakasseringssak og personalsak.
- Tjenestevei er viktig – skille mellom administrasjon og politikk.